ޢަހުދަށް ވަފާތެރިވުން

ފައްޔާޒު ޢަލީ

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله صلى الله عليه وسلم أما بعد،

ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ވަނީ ކީރިތި قرآن ގައި مؤمن ންގެ ސިފަ ބަޔާންކުރައްވަމުން އެމީހުންނަކީ عهد އަށް ކަމޭ ހިތާ މީހުންކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِأَمَٰنَٰتِهِمۡ وَعَهۡدِهِمۡ رَٰعُونَ ٨ ﴾ المؤمنون: ٨ މާނައީ: "އަދި އެބައިމީހުންނީ އެބައިމީހުންގެ ޙަވާލުކުރެވިފައިވާ أمانة ތަކާއި އެބައިމީހުން ކޮށްފައިވާ عهد ތަކަށް ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ."

އަދި مشهور حديث أبو سفيان ގައި ވަނީ رسول الله صلى الله عليه وسلم عهد އަށް ކަމޭހިތެވޭ ކަން ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެ حديث ގައި ވެއެވެ. قال فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لاَ، وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لاَ نَدْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا. قَالَ وَلَمْ تُمْكِنِّي كَلِمَةٌ أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرُ هَذِهِ الْكَلِمَةِ. "هرقل ސުވާލުކުރިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު غدر ވިދާޅުވެއްވާ ހެއްޔެވެ؟ އަހުރެން (އެބަހީ: أبو سفيان) ބުނީމެވެ. ނޫނެކެވެ. އަހުރެމެން މިތިބީ އެކަލޭގެފާނާއި އެކު ކުރިމަތިވާ ސުލްޙައެއްގެ މުއްދަތުގައެވެ. މިމުއްދަތުގައި އެކަލޭގެފާނު ކަންތައް ކުރައްވާނެ ގޮތެއް ނޭނގެއެވެ. أبو سفيان ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަލިމަ ނޫނީ މިކަލިމައަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް އިތުރުކުރެވޭނެ ޖާގައެއް ނުލިބުނެވެ. (އެބަހީ: أبو سفيان އަށް އެކަލޭގެފާނު غدر ވެރިވެ ނުކުރައްވާނެކަން يقين ވެއެވެ. ނަމަވެސް ހައްދަވާނެ ގޮތެއް ނޭނގެއޭ ވިދާޅުވިއެވެ.)" أبو سفيان رضي الله عنه އެ ދެއްވި جواب ގެ އަލިގައި هرقل ބުންޏެވެ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لاَ تَغْدِرُ، "ދެން އަހުރެން ކަލޭގެފާނާ ސުވާލުކުރީމި އެކަލޭގެފާނު އެއްގޮތަކުން ވެސް غدر ވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާ ހެއްޔެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ތިޔަ ވިދާޅުވީ غدر ވެރިވެ ވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމުގައެވެ. އެފަދައިން ރަސޫލު ބޭކަލުންނަކީ غدر ވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާ ބައެއް ނޫނެވެ."

އަދި އެކަލާނގެ ވަނީ عهد އާ خلاف ވާ މީހުންގެ ސިފަކަން ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. ﴿ ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنۡهُمۡ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهۡدَهُمۡ فِي كُلِّ مَرَّةٖ وَهُمۡ لَا يَتَّقُونَ ٥٦ ﴾[2] "އެބައިމީހުންނީ، ކަލޭގެފާނު އެބައިމީހުންނާ عهد ކުރެއްވި މީހުންނެވެ. ދެން ކޮންމެ ފަހަރަކު، އެބައިމީހުން، އެބައިމީހުންގެ عهد އުވާލައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން (اللهއަށް) ބިރުވެތިވާކަމެއް ނުވެއެވެ."

އަދި رسول الله صلى الله عليه وسلم ވަނީ عهد ކުރުމަށް ފަހު އެ عهد އުވާލުމަކީ منافق ންގެ ސިފައެއް ކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ "أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ." تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنِ الأَعْمَشِ.[2] "عبد الله بن عمرو رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ހަމަ ކަށަވަރުން رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث ކުރެއްވިއެވެ. "ހަތަރު ސިފައެއް މީހެއްގެ ގައިގައިވާނަމަ އެމީހަކީ خالص منافق އަކަށް ވާނެއެވެ. އޭގެތެރެއިން އެއް صفة ލިބިގެންވާނަމަ އޭނާގެ ގައިގައި އެސިފަ ދޫކޮށްލަންދެން ދެމިގެން منافق ކަމުގެ ސިފައެއް ވާނެއެވެ. (އެ ސިފަތަކަކީ) "أمانة އަށް ދެވިއްޖެނަމަ އޭނާ خيانة ތެރިވާނެއެވެ. ވާހަކަދައްކާ ނަމަ ދޮގުހަދާނެއެވެ. عهد

ޢަހުދު ވެއްޖެ ނަމަ އެއާއި خلاف ވާނެއެވެ. އަދި ޚުޞޫމާތްކުރާ ނަމަ ނުބައި އެއްޗިހި ކިޔާނެއެވެ."

އަދި الإمام البخاري ވަނީ މި حديث[3] ތަކުރާރު ކުރައްވާފައެވެ. އެއީ بَاب إِثْمِ مَنْ عَاهَدَ ثُمَّ غَدَرَ وَقَوْلِ اللَّهِ ﴿ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنۡهُمۡ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهۡدَهُمۡ فِي كُلِّ مَرَّةٖ وَهُمۡ لَا يَتَّقُونَ ٥٦﴾ **الأنفال: ٥٦** ގައެވެ. މާނައީ "ބާބު عهد ކުރުމަށްފަހު غدر ވެރިވާ މީހާގެ ގުނާހާއި ބެހޭ ބާބު. އަދި الله تعالى ގެ وحي ބަސްފުޅުގައި ވެއެވެ. "އެބައިމީހުންނީ، ކަލޭގެފާނު އެބައިމީހުންނާ عهدކުރެއްވި މީހުންނެވެ. ދެން ކޮންމެ ފަހަރަކު، އެބައިމީހުން، އެބައިމީހުންގެ عهد އުވާލައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން (اللهއަށް) ބިރުވެތިވާކަމުގައި ނުވެތެވެ."

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا كَتَبْنَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا الْقُرْآنَ وَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةُ حَرَامٌ مَا بَيْنَ عَائِرٍ إِلَى كَذَا فَمَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا أَوْ آوَى مُحْدِثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ عَدْلٌ وَلَا صَرْفٌ وَذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ يَسْعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ وَمَنْ وَالَى قَوْمًا بِغَيْرِ إِذْنِ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ[4]

"علي بن أبي طالب رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންމެން قرآن އާއި މި صحيفة ގެ ވާ އެއްޗެއް ލިޔެފައި އެހެން އެއްޗެއް رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހުން ނުލިޔުއްވަމެވެ. رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث ކުރެއްވިއެވެ. المدينة المنورة ގެ عائر ފަރުބަދައާއި މިވެނި ތަނާ ދެމެދު ވަނީ حرمة ތެރިވެގެންނެވެ. އެތަނުގައި އެއްވެސް މީހަކު بدعة އެއް އުފެއްދުމާ ނުވަތަ بدعة ވެރިޔަކަށް حماية ދީފި ނަމަ އެމީހަކަށް **الله** އާއި ملائكة ބައިވަރުންނާއި ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ لعنة ވެއެވެ. އަދި އެމީހަކުގެ ކިބައިން واجب ޢަމަލެއްވެސް އަދި سنة ޢަމަލެއްވެސް قبول ކުރެވިގެން ނުވެއެވެ. އަދި މީހަކަށް މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން މީހަކު حماية ދީފި ނަމަ އެ حماية ދިން މީހަކީ ކިހާވެސް ނިކަމެތި މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް ހުރިހާ މުސްލިމުންގެ ވާޖިބަކީ އެއަށް އެ حماية އާ އެއްގޮތަށް ކަށަވަރުކުރުމެވެ. (މުސްލިމަކު ދިފާއީ ކިޔާ حماية އެއްގައި) މީހަކު غدر ވެރި ވެއްޖެ ނަމަ އެމީހަކަށް **الله** އާއި ملائكة ބައިވަރުންނާއި ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ لعنة ވެއެވެ. އަދި އެމީހަކުގެ ކިބައިން واجب ޢަމަލެއްވެސް އަދި سنة ޢަމަލެއްވެސް قبول ކުރެވިގެން ނުވެއެވެ. އަދި މިނިވަން ކޮންމެ މީހެއް އަމިއްލަ އާ މިނިވަން ކުރި މީހާގެ ހުއްދައާއި ނުލައި އެހެން ބަޔަކާ ގުޅިއްޖެ ނަމަ އެމީހަކަށް **الله** އާއި ملائكة ބައިވަރުންނާއި ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ لعنة ވެއެވެ. އަދި އެމީހަކުގެ ކިބައިން واجب ޢަމަލެއްވެސް އަދި سنة ޢަމަލެއްވެސް قبول ކުރެވިގެން ނުވެއެވެ."

قَالَ أَبُو مُوسَى حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا لَمْ تَجْتَبُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا فَقِيلَ لَهُ وَكَيْفَ تَرَى ذَلِكَ كَائِنًا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ إِي وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ عَنْ قَوْلِ الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ قَالُوا عَمَّ ذَاكَ قَالَ تُنْتَهَكُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَشُدُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قُلُوبَ أَهْلِ الذِّمَّةِ فَيَمْنَعُونَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ[5]

"أبو هريرة رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައި މީހުންނަށް ދީނާރެއް ދިރުހަމެއް ނުލިބޭ ވެއްޖެނަމަ ތިޔަބައި މީހުން ކޮންކަހަލަ ހާލަތެއްގައި ވާނޭ؟ އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. ހޭ أبو هريرة އެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އެހެން ދުވަހެއް އަތުވެދާނެ ކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. أبو هريرة ގެ ފުރާނަ އެކަލާނގެ އަތްޕުޅުގައި ވާ ރަސްކަލާނގެ ގަންދީ ބުނަމެވެ. ތެދުވެރި އަދި ތެދުކުރެވިގެންވާ ކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅުގެންނެވެ. (އެބަހީ: رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅުގެންނެވެ.) އެބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އެއީ ކޮން ސަބަބަކާ ހެއްޔެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. **الله** އާއި އެކަލާނގެ رسول ދެއްވައިފައިވާ حماية އަށް غدر ވެރި ވުމުން الله تعالى ذمي ންގެ ހިތްތަށް ހަރުކަށިކުރައްވާނެއެވެ. އޭރުން ދެމުން އައި جزية ދިނުން ހުއްޓާލާނެތެވެ."

عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ - رَجُلٍ مِنْ حِمْيَرَ - قَالَ كَانَ

بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ الرُّومِ عَهْدٌ وَكَانَ يَسِيرُ نَحْوَ بِلاَدِهِمْ حَتَّى إِذَا انْقَضَى الْعَهْدُ غَزَاهُمْ فَجَاءَ رَجُلٌ عَلَى فَرَسٍ أَوْ بِرْذَوْنٍ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَفَاءٌ لاَ غَدْرٌ فَنَظَرُوا فَإِذَا عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ مُعَاوِيَةُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ فَلاَ يَشُدُّ عُقْدَةً وَلاَ يَحُلُّهَا حَتَّى يَنْقَضِىَ أَمَدُهَا أَوْ يَنْبِذَ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ ». فَرَجَعَ مُعَاوِيَةُ.[6]

"سُليم بن عامر -އާއި حمير قبيلة ގެ ބޭކަލެކެވެ.- ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. معاوية بن أبي سفيان رضي الله عنه އާއި ރޫމިންނާ ދެމެދު عهد އޮތް ކުރިވިފައިވިއެވެ. معاوية رضي الله عنه ލަޝްކަރައިގެން އެމީހުންގެ ރަށްތަކާ ދިމާލަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި عهد ގެ މުއްދަތު ހަމަވާއިރަށް އެމީހުންނާ ހަނގުރާމަ ކުރެއްވުމަށެވެ. ދެން މީހަކު އަސެއް މަތީގައި ނުވަތަ برذون އެއްގެ (އަސްބި، އަސާއި ހިމާރާއި ދެމެދުގައިވާ ޖަނަވާރެކެވެ.) މަތީގައި ދުއްވާލައި އައެވެ. އޭނާ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވަމުން ދަނީ الله أكبر އެވެ. الله أكبر އެވެ. عهد އަށް ވަފާތެރިވާށެވެ! އަދި غدر ވެރި ނުވާށެވެ! އެމީހުން އެދިމާލަށް ބަލި އިރު އެއީ عمرو بن عبسة رضي الله عنه އެވެ. އެކަލޭގެފާނު އަރިހަށް ފޮނުއްވަވައި معاوية رضي الله عنه ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث ކުރައްވަނިކޮށް އަޑުއައްސަވިމެވެ. "އެއްވެސް ޤައުމަކާ އެހެން ބަޔަކާ އެކުގައި عهد އޮތް ވާނަމަ އޭގެ މުއްދަތު ހަމަވަންދެން އޭގެ އެއްވެސް شرط އެއް ހަރުކަށިވެސް ނުކުރާށެވެ! އަދި އުވާވެސް ނުލާށެވެ! އެމީހުންގެ ކިބައިން ޚިޔާނާތްތެރި ކަމެއް ފާޅުވެދާނެކަމުގެ ބިރު ހިފާނަމަ އެ عهد އުވާލާކަން އެމީހުންނަށް އަންގާށެވެ!" އެހިނދު معاية رضي الله عنه އެނބުރި ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

މި حديث ގެ شرح ގައި الخطابي ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި عمرو بن عبسة رضي الله عنه ދެކިލައްވާ ގޮތުގައި معاوية رضي الله عنه، عهد ގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުގެ ކުރިން އެމީހުންގެ ރަށާ ދިމާލަށް عهد ގެ ދުވަސްވަރު ވަޑައިގެންނެވުމާއި، މުއްދަތު ހަމަވުމުން ބަހަމާ ދަން ހިންގާލައިވާ ކަން ދެކިވޮޑިގެން ޚިޔާނާތުގެ ގޮތުގައިވާތީވެ، އެމީހުން ހިލާ ދުވަހަކުވުމުން ކުރިން ބަހަމާ ދޫކޮށްލައްވައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ދެކިލައްވާ ގޮތުގައި غدر ވެރިވުމެކެވެ.[7]

مراجع:

1- الأنفال: 56

2- البخاري 34.

3- البخاري 3178.

4- البخاري 3179.

5- البخاري 3180.

6- الترمذي 1580، أبو داود 2759.

7- ބައްލަވާ معالم السنن للخطابي مع سنن أبي داود 191/3.

[illegible]

www.islaameenoor.com

Islaamee Noor | Your Islamic Website in the Maldives - Mozilla Firefox
File Edit View History Bookmarks Tools Help
islaameenoor.com/beta/

[illegible]
[illegible]
ސުވާލު ޖަވާބު
[illegible]
[illegible]
[illegible]